

А. Ю. Якимчук,
к. е. н., доцент, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ

A. Yakymchuk,
PhD in Economics, Associate Professor of department of Public Administration and Local management,
NUWMNRU, Rivne

THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN BIODIVERSITY CONSERVATION OF UKRAINE

У збереженні біорізноманіття громадські організації, поряд із державними органами влади часто здатні досягати значних успіхів, оскільки є більш гнучкими у своїй роботі, здатні швидко адаптуватися до законодавчих змін та головне, забезпечують тісну співпрацю із місцевою громадою. Більшість громадських організацій спрямовують свою діяльність у напрямі використання грантових коштів для реалізації певних екологічних проблем, стимулювання місцевих ініціатив у вирішенні певних питань, надання різного роду консультування. За умови налагодження тісної співпраці між органами державної влади та громадськими організаціями, можливе вирішення багатьох проблем, у тому числі і збереження біорізноманіття.

In biodiversity conservation non-governmental organizations, along with governmental authorities can often achieve significant success, because they are more flexible in their work, are able to adapt quickly to changes in legislation and most importantly, ensure close cooperation with the local community. Most NGOs direct their activities towards the use of grant funds for the implementation of certain environmental issues, promotion of local initiatives in dealing with certain issues, providing various kinds of counseling. If establishing close cooperation between public authorities and civil society organizations, can solve many problems, including biodiversity conservation.

*Ключові слова: громадська організація, біорізноманіття, управління.
Key words: non-governmental organization, biodiversity, public administration.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Одним з найгостріших завдань, що стоїть нині перед світовою цивілізацією, є проблема екологічної безпеки на планеті. Вплив негативних факторів антропогенного характеру на природне оточення сьогодні значно перевищує компенсаційні можливості біосфери. У свою чергу, людство приймає екологічні події, що вже сталися, не попереджуючи їх, і лише реагує на наслідки у формі регіональних катастроф. Назріває і здобуває реальних рис глобальна екологічна катастрофа, що ставить під загрозу існування самого роду людського, бо природа сама по собі вже не в змозі нейтралізувати результати господарсько-економічної діяльності людини і суспільства.

Сучасна екологічна ситуація складалась стихійно в ході діяльності людей, спрямованої на задоволення їхніх потреб. Людина досягла висот сучасної цивілізації завдяки тому, що постійно змінювала природу у відповідності зі своїми цілями. Люди досягали цілей, на які розраховували, але одержували наслідки, яких не чекали. Тому сьогодні надзвичайно важливим є створення дієво-

го механізму збереження природи, налагодженні тісної співпраці між органами державної влади та місцевого самоврядування і неприбутковими громадськими організаціями, як основними рушіями у стимулюванні місцевих ініціатив. Все це сформувало вибір теми даного наукового дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання ефективності діяльності громадських організацій та їх роль у збереженні довкілля часто висвітлювали відомі українські вчені, зокрема М.А. Хвесик, Ю.І. Стадницький, М.Я. Яковенко, Б.М. Данилишин, О.Г. Стегній та ін. Проте саме у галузі збереження біорізноманіття цьому питанню достатньої уваги не приділялося. Все це зумовило предмет даного дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Дослідити процес діяльності неурядових громадських організацій у збереженні біорізноманіття, визначи-

ти їх роль і вагу, оцінити перспективи та можливості для України щодо розвитку подальшої співпраці між органами державної влади та громадськими організаціями у напрямі підвищення ефективності збереження біорізноманіття України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні Україна як незалежна держава, яка опинилась у складному воєнно-фінансовому становищі, багато робить для збереження біологічного і ландшафтного різноманіття. Необхідно відзначити, що для реалізації конкретних практичних заходів щодо охорони довкілля та раціонального використання генофонду біоти в Україні створено відповідне нормативно-правове забезпечення. Зокрема з 1991 р. діє базовий Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", згідно з яким усі компоненти рослинного і тваринного світу підлягають державній охороні, а їх використання є регульованим та платним. Важливу роль у збереженні біологічного різноманіття відіграє також Закон "Про природно-заповідний фонд України" (1992 р.), оскільки саме на територіях об'єктів природно-заповідного фонду зберігаються популяції багатьох рідкісних і таких, що знаходяться під загрозою зникнення, видів рослин і тварин. Положення цього Закону розвиває і поглиблює ціла низка указів Президента України як про створення окремих заповідників (Єланецький степ, Горгани, Рівненський та ін.) та національних парків (Азово-Сиваський, Вижицький, Подільські Товтри, Святі гори та ін.), так і узагальнюючого характеру, а саме: "Про збереження і розвиток природно-заповідного фонду України" (1993), "Про біосферні заповідники в Україні" (1993), "Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій" (1994) та ін. Не лишилось осторонь створення правового поля, яке забезпечує всі умови для охорони довкілля і збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, Верховна Рада і Кабінет Міністрів України. Саме Верховною Радою України було прийнято положення "Про Червону книгу України" (1992 р.), Закон "Про тваринний світ" (1993 р.), Постанову "Про програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні" (1994).

Загальновідомими є численні постанови Кабінету Міністрів про порядок використання природних ресурсів та про відповідальність за шкоду, заподіяну різним компонентам довкілля, за порушення законодавства про природно-заповідний фонд України. Україна може похвалитися тим, що має розроблені "Основні напрями державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки", затверджені постановою Верховної Ради України у березні 1998 р., підготовлено Національну програму збереження біорізноманіття на 1998—2015 рр. Основні документи, що відбивають стан природоохоронного правового поля України, видані у вигляді багатомісника законів з екології.

У останні роки в Україні спостерігається значна активність неурядових громадських організацій. За даними, Міністерства екології та природних ресурсів України, в нашій державі існує понад 400 таких організацій. Проте громадські організації ще недостатньо залучаються до участі в прийнятті природоохоронних рішень на базі існуючого законодавства. В цьому відношенні Орхуська конвенція впроваджується досить повільно. Одним із доказів цього положення є те, як впродовж останніх місяців здійснюється наповнення конкретним змістом "Програ-

ми формування національної екологічної мережі України на 2010—2025 роки". До цього процесу широко залучені науковці різних відомств і Національної Академії наук, Міносвіти, Мінагропрому тощо. Розробляються пропозиції щодо проектів створення та відведення земель для організації територій об'єктів природно-заповідного фонду, ведення державного кадастру природно-заповідного фонду, збереження популяцій видів рослин і тварин тощо. Безперечно, що роль науковців у цій справі дуже велика, проте не меншою є й роль громадських організацій, особливо регіонального рівня, які мають обґрунтовані пропозиції щодо територій, які принаймні доцільно було б резервувати з метою створення на них у майбутньому природоохоронних об'єктів. Чимало з них проводять конкретну і досить результативну роботу по збереженню видів рослин, занесених до "Червоної книги України", рідкісних рослинних угруповань, які заслуговують на включення до "Зеленої книги України".

Серед основних напрямів роботи громадських організацій у галузі збереження біорізноманіття варто виділити такі:

- організація, створення, а далі й реалізація планів дій з відтворення та охорони окремих об'єктів природи;
- впровадження певних заходів, спрямованих на збереження біорізноманіття як на окремих територіях чи об'єктах природи, так і проведення загальнонаціональних кампаній тощо;
- пошук та реєстрація територій, придатних для створення природоохоронних об'єктів;
- клопотання про створення природоохоронних об'єктів різного рангу;
- пошук, реєстрація та ліквідація джерел негативного впливу на природу, зокрема біорізноманіття.

Анкетування понад 130 неурядових екологічних організацій України засвідчило, що прикладними природоохоронними проблемами, зокрема питаннями заповідної справи, опікуються 33, а науково-природоохоронними — 24 з них. Отже, ці організації є великою силою, участь якої у формуванні національної екологічної мережі України, у збереженні та відновленні біологічного та ландшафтного різноманіття не була б зайвою.

Актуальним є питання територіальної організації охорони природи в державі як у цілому, так і в окремо взятій адміністративно-територіальній одиниці, тобто на регіональному та місцевому рівні. Перспективою удосконалення територіальної організації охорони довкілля в Україні є і залишається ландшафтний підхід у цій справі. Обґрунтування і формування мережі природоохоронних територій — напрям, що впливає з проблеми збереження ландшафтів, які мають природно-еталонну, природоохоронну, історико-культурну, рекреаційну цінність, але можуть втратити її у зв'язку з прискореними антропогенними змінами.

Важливим для даного етапу становлення суспільних відносин є поширення екологічної інформації, екологічне просвітництво широких мас населення: дітей та молоді, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, дорослого населення. У відповідності умов збалансованого (сталого) розвитку важливо не лише поінформувати, а й досягти результату усвідомлення громадянами своєї причетності до екологічних проблем та їх вирішення. Результати даної роботи можуть бути використані також для реалізації місцевої програми дій, що включає заходи, спрямовані на забезпечення безпечного екологічного середовища для здоров'я населення.

Громадські організації екологічного спрямування України					
Регіональний екологічний центр (РЕЦ)	Еко клуб «Зелена Хвиля»	Всесвітній фонд природи	Національний екологічний центр України (НЕЦУ)	Громадська екологічна організація Еремурус	Український науковий клуб
Природа України	Бюро екологічних розслідувань	Міжнародна благодійна організація «Інформаційний центр «Зелене досьє»	Всеукраїнська Екологічна Ліга	Відкритий інформаційний проект «ІНТЕР-ЕКО»	Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина»
Кримська Республіканська Асоціація «Екологія та світ»	Український центр менеджменту землі та ресурсів	«Зробимо Україну чистою!»	Програма підтримки енергетичних інновацій greencubator	Партія зелених України	Жива Україна

Рис. 1. Громадські організації, що займаються питанням збереження біорізноманіття в Україні

Результати проведених досліджень дають змогу оцінити організацію природоохоронної діяльності державних органів та громадських організацій. Вони можуть бути використані для проведення: державної та громадської екологічної експертизи; профілактичних заходів, щодо дотримання правил поводження з природними ресурсами; для пропагандистської та просвітницької роботи з населенням; привернення уваги органів державної влади та місцевого самоврядування до екологічної проблеми у регіоні.

Національні нормативно-правові акти, які складають сучасні законодавчі основи збереження природи, біологічного і ландшафтного різноманіття в Україні, за змістом можна розділити на такі блоки:

— акти, які визначають загальні засади правової системи держави, порядок вирішення соціально-економічних та інших питань, суттєвих для забезпечення завдань збереження і збалансованого використання біологічного та ландшафтного різноманіття;

— акти, які спеціально регулюють правовідносини щодо забезпечення стану довкілля, сприятливого для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;

— акти, спрямовані безпосередньо на вирішення завдань збереження природи, біологічного та ландшафтного різноманіття;

— міжнародно-правові акти, стороною яких є наша держава. За Конституцією України, в разі надання згоди на їх обов'язковість Верховною Радою України, вони стають частиною національного законодавства. Цей блок можна додатково розподілити на складові з урахуванням змісту актів та їхньої ролі у вирішенні завдань збереження природи.

Все активніша участь нашої держави у забезпеченні вимог відповідних конвенцій та інших міжнародно-правових актів. Зараз Україна є стороною більше 50 таких актів.

У роботі Стегній О.Г. (1996) за результатами національного соціологічного дослідження зазначено про діяльність та перспективи розвитку громадських неурядових організацій. Діяльність екологічних організацій є одним з найпотужніших чинників формування екологічної свідомості наших співвітчизників. Поліпшення екологічної ситуації в державі, формування нового приро-

доохоронного менталітету, підвищення рівня екологічної освіти і свідомості, екологічне просвітництво є домінуючими в практичній роботі екологічних громадських організацій. Адже спільними зусиллями влади, громадських організацій і громади можна вирішити ряд гострих екологічних проблем, щоб вони з часом не стали екологічною регіональною чи місцевою катастрофою.

Зупинимося детальніше на найвагоміших громадських організаціях та охарактеризуємо їх роботу щодо збереження біорізноманіття (рис. 1).

Регіональний екологічний центр для Центральної і Східної Європи (РЕЦ) — це міжнародна організація, мета якої сприяти вирішенню проблем навколишнього середовища. Центр досягає поставленого завдання шляхом налагодження співпраці між урядами країн, громадських організацій, ділових кіл та інших природоохоронних установ, а також підтримує вільний обмін інформацією та участю громадськості в процесі прийняття рішень щодо питань довкілля.

Засновниками РЕЦ у 1990 році виступили Сполучені Штати Америки, Європейська Комісія та Угорщина. Юридичною основою діяльності РЕЦ є статут, підписаний урядами 27 держав і Європейською Комісією, а також Міжнародний договір з Урядом Угорщини. Центральний офіс РЕЦ розташований в місті Сентендре, Угорщина. Крім того, існують місцеві осередки в 17 країнах, таких як: Албанія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Республіка Чехії, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, колишня Республіка Югославії Македонія, Чорногорія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія і Туреччина.

РЕЦ бере активну участь в основних світових, регіональних та місцевих процесах і відіграє вагомий роль у вирішенні питань у сфері охорони природи і сталого розвитку як в рамках мережі представництв так і поза ними, передаючи знання і досвід в інші країни і регіони.

Еко клуб "Зелена Хвиля" — це екологічна організація студентів та випускників Національного університету "Києво-Могилянська академія". Сайт містить інформацію про роботу організації в сфері збереження навколишнього природного середовища шляхом освітньої діяльності та практичних заходів, останні новини в Україні та світі, що стосуються екологічної тематики, природоохоронних акцій та проектів.

Всесвітній фонд природи (ВФП) — це міжнародна природоохоронна організація, що діє з метою припинення деградації природних систем планети та побудови майбутнього, у якому людина та природа будуть жити у гармонії. В Україні діяльність ВФП зосереджена на охороні прісноводних біотопів в дельті Дунаю та охороні лісових ресурсів у Карпатських горах. Крім того, Всесвітній фонд природи проводить в Україні такі кампанії як "Година Землі", кліматичний тур "Клімат змінюється. Час діяти разом!" та інші.

Національний екологічний центр України (НЕЦУ) — одна з перших екологічних громадських організацій національного рівня, зареєстрованих у незалежній Україні, діяльність якої спрямована на донесенні позицій фахівців в охороні довкілля до посадовців, які приймають рішення у різних галузях господарства. НЕЦУ має 24 територіальних відділення, що діють по всій Україні.

Громадська екологічна організація Еремурус. Громадська екологічна організація "Еремурус" створена у 1982 р. у м. Ташкент (Узбекистан). З 2001 року працює у Києві. Основними напрямками діяльності організації є: впровадження міжнародного шкільного освітнього проєкту з раціонального використання ресурсів та енергії SPARE в усіх областях України; розробка низки навчально-методичних матеріалів з питань сталого розвитку, пом'якшення змін клімату та енергозбереження; підготовка викладачів, керівних кадрів навчальних закладів; формування свідомої мотивації до енергоефективної поведінки, залучення молоді до участі в практичних заходах та проєктах, привертання уваги суспільства до раціонального використання ресурсів та енергії.

Український науковий клуб — громадська неприбуткова організація, заснована 2007 року в Києві. УНК має на меті об'єднання українських науковців для сприяння реорганізації наукової сфери в нашій державі так, щоб фундаментальні наукові дослідження в Україні досягли світового рівня, а вся система функціонування, фінансування, регулювання галузі працювала б ефективно, орієнтуючись на кращі світові зразки та практики.

Природа України — це спроба створити унікальний інтернет-ресурс, який би став епіцентром інформаційного середовища у сфері охорони природи та екології; виконував би роль головного новинарного та енциклопедичного джерела для всіх, хто небайдужий до своєї рідної української природи та землі; об'єднав би усіх зацікавлених та задіяних у сфері охорони довкілля у своєрідну соціальну мережу та став би осередком проведення всеукраїнських кампаній на захист природи.

Бюро екологічних розслідувань (БЕР) складається із правників, журналістів, спеціалістів-екологів, залучає до співпраці інших журналістів та неурядові організації, а також сприяє проведенню їхніх власних розслідувань та іншій діяльності, спрямованій на захист довкілля та здоров'я людей; попередження екологічних негараздів. Основні форми діяльності БЕР: розслідування, надання правової допомоги в сфері захисту екологічних прав, інформаційно-аналітична діяльність та допомога засобам масової інформації. Основними напрямками досліджень БЕР на даний час є небезпечні відходи (в тому числі їх транскордонне переміщення) та небезпечні виробництва, зміна клімату та викиди парникових газів, збереження біорізноманіття та запобігання незаконній торгівлі видами що зникають, збереження природно-заповідного фонду та інше.

Міжнародна благодійна організація "Інформаційний центр "Зелене досьє" є міжнародною благодійною організацією, яка здійснює свою діяльність на засадах законності, гуманності, спільності інтересів і рівності прав її учасників, гласності, добровільності та самоврядування і не має мети отримання прибутку. Організація поширює свою діяльність на території України, Білорусі, Франції та інших держав.

Відкритий інформаційний проєкт "ІНТЕР-ЕКО". Здійснює підтримку вільного обміну досвідом та інформацією у сфері збереження довкілля; сприяння налагодженню громадського інформаційного поля екологічного спрямування; підвищення поінформованості суспільства з питань охорони довкілля; залучення широких кіл громадськості до розв'язання екологічних проблем.

Міжнародна благодійна організація "Екологія-Право-Людина" (ЕПЛ) заснована у 1994 році з метою надання допомоги у захисті екологічних прав фізичним та юридичним особам, сприяння розвитку природоохоронної справи, екологічної освіти, науки та культури.

Український центр менеджменту землі та ресурсів (УЦМЗР), що є неприбутковою недержавною організацією, створеною Українським інститутом досліджень навколишнього середовища і ресурсів та Altarum, у минулому Мічиганським інститутом досліджень навколишнього середовища (ERIM), США. Завданням УЦМЗР є застосування даних дистанційного зондування Землі, цифрової картографії, географічних інформаційних систем та інших інформаційних технологій з метою підтримки процесу прийняття рішень на державному рівні та в приватному секторі як в Україні, так і в регіоні.

"Зробимо Україну чистою!" — рух молодих, ініціативних та аполітичних людей, мешканців Києва та громадян України, що об'єдналися заради однієї мети — врятувати країну від екологічної катастрофи, пов'язаної з постійно зростаючим забрудненням її природних ресурсів. Волонтери руху здійснюють прибирання парків.

Програма підтримки енергетичних інновацій greencubator — ініціатива, що прагне перетворити Україну в конкурентноздатну державу через енергетичні інновації. Команда Greencubator'a реалізує низку проєктів, головних серед яких є серія конференцій "Енергоефективні Університети", що об'єднують зусилля керівників українських ВНЗ, бізнесу, громадських організацій у перетворенні українських університетів у паростки енергоефективності, що стануть прикладом для всієї країни, та Greencubator EnergyCamp'i — неофіційні зібрання для обговорення проблем можливостей і перспектив української енергетики в контексті економіки та екології.

Громадяни України мають право створювати громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод (ст. 36 Конституції України), в тому числі такі організації, які здійснюють свою діяльність у сфері охорони довкілля. Громадські природоохоронні об'єднання мають право:

- брати участь у розробці планів, програм, пов'язаних з охороною довкілля, розробляти і пропагувати свої екологічні програми;

- утворювати громадські фонди охорони природи і виконувати роботи по збереженню і поліпшенню стану довкілля;

- брати участь у проведенні спеціально уповноваженими державними органами перевірок виконання природоохоронних планів і заходів підприємствами, установами та організаціями;

- проводити громадську екологічну експертизу;
- вільного доступу до екологічної інформації;
- виступати з ініціативою проведення республіканського і місцевого референдумів з питань охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екобезпеки.

Ці та інші повноваження громадських природоохоронних організацій визначені ст. 21 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища". Відповідно до Закону України "Про екологічну експертизу" громадяни та громадські організації екологічного спрямування мають право:

- у процесі екологічної експертизи виступати у засобах масової інформації, подавати письмові зауваження, пропозиції і рекомендації, включати представників громадськості до складу експертних комісій;

- здійснювати громадську екологічну експертизу.

Відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" громадяни мають право брати участь у розробці, обговоренні та громадській експертизі проектів, програм і планів забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, вносити пропозиції з цих питань до відповідних органів, отримувати достовірну і своєчасну інформацію про стан здоров'я населення, а також про можливі фактори ризику для здоров'я. Закон передбачає жорсткі адміністративні санкції за порушення санітарного законодавства.

В останні роки в Україні відбуваються процеси структуризації та самоорганізації громадського екологічного руху, пов'язані зі створенням і діяльністю громадських рад, мереж, асоціацій, коаліцій, робочих груп. Вони зумовлені прагненням українських громадських організацій узгоджувати свої дії для активного та результативного впровадження в українському суспільстві найсучасніших природоохоронних досягнень, розумінням необхідності формування сучасної національної екополітики.

З 1996 р. в Україні працює Громадська рада при Мінприроди, до складу якої входять громадські екологічні організації національного рівня. При обласних управліннях Мінприроди також створено громадські ради, які об'єднують обласні та місцеві громадські екологічні організації. Діяльність громадських рад спрямована на підвищення взаємодії Мінприроди та громадських екологічних організацій, участь громадськості у формуванні та впровадженні екологічної політики, координацію діяльності представників екологічного руху та обмін інформацією.

На сьогодні актуальним питанням залишається на виконання Орхуської конвенції та Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" забезпечення:

- реалізації на всіх рівнях принципу екологічної пріоритетності при прийнятті господарських, економічних та інших рішень;

- розвиток системної співпраці з державними та місцевими органами влади, науковими та науково-дослідними організаціями, екоНУО та бізнес-асоціаціями щодо реалізації державної екологічної політики та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011—2015 роки;

- суворе дотримання вимог чинного законодавства щодо надання відповіді на запит що стосується екологічної інформації;

- підвищення рівня обізнаності державних службовців у сфері екологічних прав громадян та екоНУО;

- вдосконалення нормативно-правової бази реалізації екологічних прав громадян;

- системного перегляду переліків службової інформації на предмет їх відповідності вимогам Закону України "Про доступ до публічної інформації";

- оприлюднення на офіційному сайті Міністерства у відповідних електронних реєстрах усіх актів Мінприроди (нормативно-правові, розпорядчі документи, акти індивідуальної дії, в тому числі, усіх дозвільних і погоджувальних документів);

- постійне збільшення електронних реєстрів екологічної інформації доступних через мережу Інтернет, функціонування повної системи обліку публічної інформації доступної через мережу Інтернет;

- участь та врахування думки громадськості в процесі прийняття рішень, що можуть мати вплив на довкілля, на рівні не нижчому, ніж це випливає із міжнародних зобов'язань України шляхом прийняття відповідних нормативних актів та запровадження дієвої системи контролю їх дотримання;

- гарантування можливості екоНУО та громадянам подавати позови в інтересах невизначеного кола осіб, або в інтересах довкілля, для того аби засоби правового захисту, що застосовуються судом в рішенні, відображали відновлення порушеного права не кожного окремого позивача, а відновлення права/інтересу соціуму, що полягає у збереженні та охороні довкілля шляхом внесення відповідних змін до нормативно-правової бази;

- реалізацію заходів, спрямованих на звільнення Державної екологічної інспекції, її територіальних органів та екоНУО від сплати судового збору у випадках, коли позови подаються з метою захисту чи охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування, екологічних прав громадян;

- запровадження процедури громадського обговорення проекту Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища за звітний період;

- застосування рекомендації щодо залучення представників неурядових екологічних організацій до планування та реалізації державної екологічної політики та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011—2015 роки напрацьованих під час Всеукраїнської конференції за участю неурядових екологічних організацій з питань державної екологічної політики.

На виконання Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" та "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" в частині, що стосується розвитку системи державного регулювання у природоохоронній сфері та екологізації галузей забезпечити:

- залучення до процесу розроблення стратегічних, програмних та планових документів різних галузей (промисловості, енергетики, сільського господарства, транспорту тощо) на виконання Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" представників від екоНУО;

- розроблення та прийняття законодавчих актів на засадах впровадження положень законодавства Європейського Союзу;

— упровадження технічних регламентів та національних стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки, топографо-геодезичної та картографічної діяльності адаптованих до міжнародних та європейських вимог;

— підтримку створення дослідного центру для проведення науково-дослідних робіт, випробування та впровадження сучасних технологій переробки металургійних відходів, що відповідають європейським нормам, спрямованих на стале управління ресурсами та розвиток технологій більш чистого виробництва.

На виконання Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" в частині, що стосується розвитку системи державного та громадського контролю у природоохоронній сфері забезпечити:

— підвищення оперативності реагування органів державного екологічного нагляду (контролю) на заяви громадян та публікації у засобах масової інформації.

— реалізацію заходів, спрямованих на створення органів оперативного реагування на інформацію про екологічні злочини та правопорушення;

— розширення повноважень громадських інспекторів з охорони довкілля з метою надання їм права залучати правоохоронні структури для реагування на випадки порушення екологічного законодавства;

— участь в розслідуванні кожного випадку погроз екологічним активістам;

— упровадження механізму включення громадських експертів до складу державних експертних комісій;

— участь громадських інспекторів з охорони довкілля та представників від громадських організацій в перевірках дотримання природоохоронного законодавства суб'єктами господарювання шляхом внесення відповідних змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" та наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10.09.2008 № 464 "Про затвердження Порядку організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства";

— підвищення ефективності механізму інформування громадськості щодо запланованих до будівництва об'єктів;

— підвищення правової підготовки та кваліфікації (безкоштовно) представників екоНУО та громадських інспекторів з охорони довкілля;

— розроблення та упровадження системи грошового (матеріально-технічного) заохочення роботи громадських інспекторів з охорони довкілля.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 № 577-р "Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011—2015 роки":

— визначити механізм надання фінансової підтримки природоохоронних проектів громадських організацій за рахунок Державного фонду охорони навколишнього природного середовища;

— розробити та забезпечити реалізацію Програми підтримки природоохоронних проектів громадських організацій до 2015 року за рахунок Державного фонду охорони навколишнього природного середовища;

— забезпечити фінансування освітніх проектів для розвитку та підвищення рівня екологічних знань у т.ч. для представників екоНУО.

Інститутам громадянського суспільства природоохоронного спрямування пропонується розвивати такі напрями роботи:

— брати активну участь у розширенні мережі українських екоНУО;

— налагоджувати механізм обміну досвідом між екоНУО з питань їх діяльності, впровадження проектів, участі у реалізації державної політики тощо;

— налагодження співпраці та співробітництва, залучення української молоді до освітніх, виховних, культурних та наукових програм і проектів в Україні та розробки спільних проектів з урядовими організаціями.

ВИСНОВКИ

Діяльність неурядових громадських організацій має широкий резонанс у збереженні біорізноманіття на національному і міжнародному рівнях. Проте цього недостатньо, оскільки проблеми збереження природи мають глобальний характер. До того ж налагодження тісної співпраці між органами державної влади та громадськими організаціями до цього часу залишається відкритим питанням. Необхідно розвивати співпрацю між Міністерством екології та природних ресурсів України та іншими урядовими і міжнародними організаціями з метою сприяння розвитку екологічного руху в Україні.

Розвиток екологічної політики в Україні і надалі буде зростати, що вплине на процес європейської інтеграції та покращання іміджу України у світі.

Література:

1. Стегній О. Г. Неурядові екологічні організації України: сучасний стан і перспективи розвитку. — К.: Наукова думка, 1996. — 112 с.

2. Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Наказ від 17.12.2012 № 659 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/index.php/normakty/60-9/acts>

3. Довідник українських НУО, які працюють у галузі екології: посібник для співробітництва. — К.: ІСАР "Єднання", 2001. — 220 с.

References:

1. Stegnyy, O.G. (1996), *Neuriadovi ekolohichni orhanizatsii Ukrainy: suchasnyj stan i perspektyvy rozvytku* [Non-governmental environmental organizations in Ukraine: current state and prospects], Naukova Dumka, Kyiv, Ukraine.

2. Ministry of Ecology and Nature Resources Usage (2012), "On approval of the baseline environmental adaptation of Ukraine's legislation to the European Union (Baseline approximation)", available at: <http://www.menr.gov.ua/index.php/normakty/60-9/acts> (Accessed 28 February 2014).

3. (2001), *Dovidnyk ukrains'kykh NUO, iaki pratsiuiut' u haluzi ekolohii: posibnyk dlia spivrobotnytstva* [Directory of Ukrainian NGOs working in ecology: a guide for cooperation] ISAR "Unity", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2014 р.